

BOSANSKA POSAVINA, NEOBRANJIV PROSTOR ILI ROBA NAMIJENJENA TRGOVANJU?

«Kaži Bože sa svojih visina kako pade naša Posavina, želja nam je svakoga Hrvata dal si pala ili si prodata!» (Ante Bubalo)

UVOD

Bosanska Posavina, prostor smješten u sjevernom dijelu Bosne uz rijeku Savu, na potezu od Dervente do Brčkog. Nikada u povijesti ovaj prostor nije bio jedinstvena administrativna cjelina, a ipak ljudi ovog kraja tu regiju doživljavaju toliko posebnom i toliko svojom da su uvijek kada je trebalo za nju bili spremni dati onoliko koliko su imali, a najvrjednije što je taj priprosti narod imao bio je sam goli život. Granice Bosanske Posavine teško je odrediti, no generalno gledano radi se o području koje zauzima osam općina, koje se geografski, kulturološki, mentalitetno i povijesno smatraju posavskima. To su općine Derventa, Bosanski Brod, Modriča, Odžak, Gradačac, Bosanski Šamac, Orašje i Brčko. Osim ovih osam općina posavskima se smatraju i dijelovi općine Doboje (Komarica) i jedan dio općine Srebrenik koji iako je geografski udaljeniji od same rijeke Save, kulturološki i povijesno itekako pripada Posavini.

Prostorno Bosanska Posavina zauzima oko 2000 kvadratnih kilometara. Većinsko stanovništvo prema popisu iz 1991. god. čine Hrvati koji sebe nazivaju Posavljacima, a između sebe se dijele na Posavce (one bliže savi) i Gornjake (stanovništvo između Brčkog i Gradačca).

Inače ove se dvije grupe između sebe ne razlikuju ni po načinu života, niti po svojim osobinama. Gornjaci i stanovništvo oko Orašja i Odžaka bi se uvjetno moglo nazvati domorodačkim budući ga čine većinom starosjedioci tj. oni koji se ovamo naseljavaju puno ranije u odnosu na stanovništvo oko Dervente, Broda, Doboja, Šamca i dr. To pokazuju popisi stanovništva kroz povijest u kojima se smjena prezimena jasno očituje.

Popisom stanovništva iz 1991. na prostoru Bosanske Posavine živi oko 140.000 Hrvata, a kako se ovom popisu ne može u potpunosti vjerovati navodim i broj od oko 160.000 Hrvata prema crkvenim, župnim popisima iz iste godine.

PREDRAČE BOSANSKE POSAVINE

Ako pogledamo kroz povijest i posebno obratimo pažnju na povijest ratova lako ćemo zaključiti da ljudi uvijek ratuju na istim mjestima. Stručnjaci tvrde da od 150 mil. kvadratnih kilometara čvrstog tla na zemlji, čak sedam desetina nisu prikladne za ratovanje. Ili zbog prejake studeni ili zbog prevelike visine ili zbog nedostatka vode i sl. Zbog toga kao i zbog posebnih geostrateških razloga mnoge su se bitke i ratovi odigrali na istom tlu.

Bosna se nalazi na razdjelnici istočne i zapadne Europe, a time i na granici dvaju svjetova što se sudaraju i prožimaju još od antičkih vremena. Bosna je dakle razdjelnica, a Bosanska Posavina uvijek je nazivana ne samo «vratima Bosne» nego je smatrana i «ključem Bosne». Tko je imao Bosansku Posavinu mogao je utjecati na cijelu Bosnu.

Zbog toga je Bosanska Posavina kroz povijest bila cilj mnogim osvajačkim narodima i hordama, pa tako i u posljednjem ratu.

Prije nego bilo što kažem o tijeku rata u Bosanskoj Posavini i o onome što je taj rat donio moram naglasiti: «Nikada ne smijemo zaboraviti da su Bosna i Hercegovina i Hrvatska jedna geopolitička cjelina. Nas povezuju 22 mosta, prometnice, infrastruktura, gospodarske i kulturne veze.» Ipak prije svega povezuje nas jedan etnikum, jedan narod razdvojen zamišljenim političkim granicama pod prisilom žrvnja povijesti.

«Hrvatska vojska je pomogla obrani Posavine, a prije toga hrvatski dragovoljci iz Posavine su branili zajedničku nam Hrvatsku i njihove ih majke nisu plaćuci odvracale. Posavina je čuvala i obranila hrvatsku granicu od Gradiške do Gunje.»

Tako je to bilo prije srbočetničkog napada na Bosnu i Bosansku Posavinu, a što se tada promijenilo otvoreno je pitanje.

KRVAVA ZEMLJA

U svojoj knjizi «Krvava zemlja» Nenad Ivanković se pita: «Zašto je pala Posavina? Zbog izdaje? Loše organizirane obrane? Domobranskog mentaliteta? Napokon je li se uopće mogla obraniti? Je li srpska vojna sila bila takva da šanse nije bilo?»

O događajima vezanim uz rat u Bosanskoj Posavini i njezin pad i kasniju Daytonsku dodjelu tzv. Republici Srpskoj našlušao sam se i načitao raznih tumačenja. Svi ponešto imaju reći o ovoj temi. Nije rijedak slučaj da se čak i oni koji uz ovu regiju i ove događaje nisu vezani nikako, pa čak niti informirani upuštaju u žučne rasprave u kojima onda nitko ne popušta i svi se drže svoje teze. Zašto

je pala Posavina? Radi li se o izdaji? Prodanji? Tko je kriv? Sve su to pitanja na koja se budućim saznanjima i radom na ovoj temi mora naći odgovor.

Činjenica je da se danas svatko teško može oduprijeti emocijama kada je riječ o radu na temi kao što je ova. Ja ću ovdje pokušati donijeti i obrazložiti neke događaje i činjenice iz vremena rata u Bosanskoj Posavini, ali i iz kasnijeg vremena kada Posavina pada potpisom na papiru.

Iako je rat u cijeloj Bosni i Hercegovini donio velike žrtve malo je gdje on bio toliko krvav i malo je gdje odnio toliko Hrvata kao u Posavini. Radi se o brojci od preko 3000 poginulih i to uglavnom vojnika. Službeni izvori u Ministarstvu obrane RH za datum određen kao konačan pad Bosanske Posavine uzimaju 6. listopada 1992., no to nikako ne može biti i nije konačna istina. Naime istina je da tada pada Bosanski Brod no Bosanska Posavina je pala već ranije «koncem lipnja 1992. na tzv koridoru u Derventi i Modriči kada su se Posavljaci sami branili sa još nekoliko časnih dragovoljaca iz Hrvatske.» Ipak prava je istina da konačan pad Bosanska Posavina uopće nije doživjela, jer ona zapravo u cijelosti nikada nije ni pala budući da se održala Oraška regija i hrvatski prostor iznad Brčkog prema Majevisi tj. kasnija hrvatska općina Ravne- Brčko.

Na ovom sačuvanom prostoru rat je trajao u punoj svojoj žestini i uz kontinuirane i vrlo jake napade srbočetnika potpomognutih oružjem i tehnikom nekadašnje JNA sve do potpisa mira u Daytonu. Pokazatelj tome je i činjenica da su četnici na 6 km crte iznad Brčkog u selu Boderište za jednu akciju znali angažirati i u pripravnosti imati i do 60 tenkova.

Godine 1995. u akciji na Boderištu sudjelovale su najmanje dvije oklopno-mehanizirane srpske brigade, odnosno 16. krajiška brigada, 2. posavska, 1. semberska te dijelovi novosadskog i vakufskog korpusa. Ukupno oko desetak tisuća ljudi protiv oko 1300 Hrvata i oko 2000 Muslimana.

Tragedija Bosanske Posavine ipak nije samo u mrtvima i u onima fizički stradalima, nego i u stotinama tisuća živih raseljenih širom svijeta. Tragedija Bosanske Posavine je i u tome što prava istina o mnogim čudnim i neobjašnjivim radnjama do danas nije poznata. Na postavljena pitanja ni danas odgovora nitko ne nudi.

Još i danas česta je opaska mnogih «Hrvata» s drugih prostora, a posebno onih iz Hercegovine da su za pad Posavine krivi upravo Posavljaci, jer su kad su je trebali braniti okrenuli leđa svojoj Posavini. I gle stvarno dezerterstva je uistinu bilo, ali ništa više nego i u svim dijelovima Bosne i Hercegovine i Hrvatske. No ako su Posavljaci uistinu pobjegli, ako su Bosansku Posavinu ostavili nekome drugom da je brani, kako objasniti činjenicu da je: 2246 branitelja i 1500 civila Posavljaka poginulo samo do pada Bosanskog Broda, dakle samo do 6. listopada 1992., da je ranjeno 1500 branitelja i manji broj civila, da je ostalo preko 1000 invalida rata, da je uništen najveći dio infrastrukture, gospodarskih, kulturnih i sakralnih objekata u Posavini.

Nije moralno licitirati žrtvama, ali u Posavini je živjela jedna petina B-H Hrvata, a među ukupno poginulim Hrvatima u Bosni i Hercegovini je više od polovice Posavljaka. Svaki peti Hrvat u Bosni i Hercegovini je iz Posavine, a svaki drugi poginuli je Posavljak.

Zar smo onda - POBJEGLI!?

(Ovo navodim kao primjer jer sam i osobno na Kupresu doživio da su nas ljudi već samo i čuvši da smo iz Posavine nazivali dezerterima. Bilo je to na istom onom Kupresu za kojeg general Martin Špegelj u svojoj knjizi «SJEĆANJA VOJNIKA» reče da je dogovorom s vrha zamijenjen za Posavinu.)

LUPETANJA JEDNOG ADMIRALA

Admiral Davor Domazet Lošo o Posavini kaže ovako: «Prostor Posavine praktički je bio u srpskom okruženju, jedina veza s hrvatskim prostorom bila je rijeka Sava. No, u strateškom smislu ona je više bila prepreka nego li veza, pa je Posavina praktički postala mostobran koji se nije mogao braniti.» Ako su ovo uistinu riječi jednog admirala, a jesu, jer ih nikada nije negirao, onda je zapravo pravo čudo kako se Hrvatska uopće obranila uz ovakve admirale.

Prava je istina da je Posavina do zadnjeg trenutka sa Slavonijom i Hrvatskom vezana mostom u Brodu. Nadalje tu su i brojne skele, ali i šljepovi koji su cijelo vrijeme bili u pogonu. Ali i da nije te veze mostom preko Save, Domazetova teorija svejedno pada u vodu, jer kako onda objašnjava stanje u Orašju. Orašje povezano samo skelom i šljepovima bez mosta, ali ipak se uspijeva održati. Nadalje, kako bi spomenuti admiral objasnio činjenicu da je u srpnju 1992. «Posavina mostobran koji se nije mogao braniti», a početkom travnja tj. tri mjeseca prije udružene snage HVO-a i HV-a oslobađaju cijeli teritoriji općine Bosanski Brod, veći dio općine Derventa, općinu Odžak, Modriča te probijaju koridor prema Gradačcu, koji je povezao i slobodni teritoriji općine Brčko s Hrvatskom. Tako je bilo sve do početka srpnja, pri čemu treba naglasiti da u tom periodu na području Bosanske Posavine nije bilo značajnih snaga HV-a, nego većinom dobrovoljci porijeklom Posavljaci i njihovi ratni prijatelji iz Hrvatske.

Spomenuti admiral Domazet još kaže: «Čak da je Hrvatska i mogla pružiti svu vojnu i materijalnu pomoć, a nije, jer Izetbegović nije htio potpisati vojni sporazum s Tuđmanom, od toga ne bi bilo odlučujuće koristi...», «...strateški gledano, Posavina se u tim okolnostima nije mogla obraniti» izričit je Domazet. No, ponovno riječi jednog vojnog admirala «ne drže vodu». Po međunarodnom pravu svaka

država smije intervenirati na teritoriji druge države u dubini od 60 km, ako se iz te države ugrožava njezina sigurnost.

Dakle Tuđmanu nisu bili potrebni sporazumi niskim, a ponajmanje ne s Izetbegovićem. Pogotovu stoga što se u tom vremenu Muslimani u Posavini bore većinom u okviru postrojbi HVO-a. Uostalom HV je već bio u Bosanskoj Posavini, samo je trebao dobiti i logističku potporu.

No, svi argumenti su beznačajni u odnosu na onaj da je povlačenjem HV-a iz Bosanske Posavine (naredbom ministra obrane Gojka Šuška, koja glasi «Nije dozvoljeno ni jednom zapovjedniku slanje ili uporaba Hrvatske vojske izvan granica Republike Hrvatske.») i konačnom zapoviješću o povlačenju HVO-a koja stiže iz Slavanskog Broda u listopadu, Posavina možda i dva dana bila prazna jer neprijatelj tj. četničke snage nisu očekivali takvo što, pa se nisu niti usuđivali krenuti naprijed u konačno zauzimanje.

Budući da su argumenti poput ovih Domazetovih lako oborivi, a da netko očito svim mogućim sredstvima pokušava krivnju za Posavinu skinuti sa sebe pojavljivale su se i razne druge teorije. Jedna od njih je teorija o ne povezanosti bosanskih Hrvata sa zemljom, tj. o različitu odnosu Posavljaka prema zemlji kao rodnoj grudi u pojedinim dijelovima Posavine. Ako je ova teorija i točna, što je onda sa svim onim žrtvama iz Posavine. Ako su se Posavljaci odmah povukli, kako je došlo do tolikog stradanja. Osim navedenih teorija pojavila se i ona da su se Hrvati ondje gdje su se našli u okruženju, gdje nije postojao izlaz uspjeli održati. Kao potkrjepa ovoj teoriji spominju se Orašje i Ravne-Brčko. No za Orašje reći da je bilo u okruženju i izolaciji je apsurdno, budući je od prvog do zadnjeg dana bilo povezano sa Slavonijom tj. Županjom s nekoliko skela i šljepova koji su uvijek bili u pogonu. Što se tiče općine Ravne-Brčko o potpunoj izolaciji se može govoriti samo u razdoblju 1993.-1994. tj. razdoblju muslimansko-hrvatskog sukoba u srednjoj Bosni, kada su svi koridori bili zatvoreni. U ostalom razdoblju Ravne-Brčko je imala komunikaciju s Hrvatskom preko srednje Bosne i preko Hercegovine, a time i mogućnost povlačenja, no do toga nikada nije došlo.

Glavni razlog upornosti i želje za opstankom na zadnje spomenutom teritoriju bi po meni bilo saznanje domaćih bojovnika da pomoć neće stići, te da je ona narodna «uzdaj se u se i u svoje kljuse» bila jedina primjenjiva.

KONAČAN PAD?

Bilo kako bilo, činjenica je da kada se radi o padu Bosanske Posavine već sredinom srpnja 1992. padaju redom Modriča, Odžak, dio općine Derventa i sam grad Derventa. Nadalje sredinom rujna 1992. padaju važne strateške točke Begluci, Babino Brdo, Bijelo Brdo, Kostreša, Čelaruše, Markovac. Konačno 6. listopada 1992. pada i sam Bosanski Brod i nastupa opći kaos. 101. brigada HVO-a napušta položaj nakon zapovijedi o povlačenju za koju se kasnije ispostavilo da je nitko nije izdao (barem ne postoji pismena zapovijed), isto radi i 3A brigada i 108. brigada HV-a. Bosanski Brod tada najmanje na jedan dan ostaje prazan, tj. bez ičije vojske u sebi.

U to vrijeme kako govore dokumenti SIS-a u Slavanskom Brodu su osobno general Stipetić (zapovjednik slavanskog bojišta), brigadir Vrbanac (zapovjednik operativne zone Osijek) i pukovnik Štefanek (zapovjednik operativne grupe «Istočna Posavina»).

Šest dana nakon svega general Stipetić piše «Analizu i zaključke o bojnom djelovanju na Brodsko-Derventskom bojištu od 28. 9. do 7. 10. 1992. godine». Tu navodi da su razlozi pada višestruki i to:

- a) nejasni stavovi oko uporabe jedinica HV-a izvan područja RH (osim dragovoljaca)
- b) zabrana topničke potpore s prostora RH, što je loše utjecalo na moral vojnika
- c) veliki gubici u postrojbama HVO-a dodatno demoralizirali postrojbe
- d) lažna izvješća s terena kao i nejasan sustav zapovijedanja

Kako objasniti sve te događaje? Jedinu zaključak do kojeg sam došao je, da je u zbivanja u Bosanskoj Posavini umiješan netko nevidljiv, da su se potezi vukli negdje iz daleka, iz glave nekog svemoćnika. Teško je realno reći što se tada točno dogodilo i tko je kriv, no zasigurno je da početak pada seže nekoliko mjeseci prije. Datuma 6. svibnja 1992. Mate Boban, predsjednik HDZBIH i Hrvatske Zajednice Herceg-Bosne i Radovan Karadžić sastaju se u Grazu radi dogovora o srpsko-hrvatskoj podjeli BiH. Za nas je posebno važna točka 3. ovoga dogovora koja se tada u nekim dijelovima doimala neodređena i zbunjujuća, ali se kasnije ispostavilo da je već tada bila zapečaćena sudbina Bosanske Posavine.

3. Obje strane su suglasne da se u razgraničenju dvije konstitutivne jedinice na području Kupresa, kao i u Bosanskoj Posavini vodi računa o kompaktnosti prostora i komunikacijama.

Kada se gleda iz kuta bosansko-hercegovačkih Hrvata «vođenje računa o kompaktnosti i komunikacijama» kao problem uopće ne postoji, jer je Bosanska Posavina kao takva kompaktna i jasno definiran prostor, a komunikacijski pravci su prirodni, jednostavni i prohodni, kako na sjever, preko Save sa Hrvatskom, tako i na jug, prema središnjoj Bosni.

Međutim, kada se gleda iz srpskog kuta, pravcem istok – zapad, «kompaktnost komunikacije» postaje

egzistencijalno važan problem, jer bez koridora kroz Posavinu nema teritorijalne veze Srbije s prostorima pod srpskim nadzorom u Hrvatskoj i u BiH. Bez te komunikacije Srbi zapadno od crte Derventa - Bosanski Brod ostaju izolirani od matice nesposobni da se vojno i ekonomski održe na duži rok.

U svjetlu toga može se razumjeti i spomen Kupresa koji su Srbi već tada držali u svojim rukama, potpuno razbivši u borbama 7.-10. travnja neorganiziranu i neopremljenu obranu, i koji je s njihove strane očito bio ponuđen kao zamjena za Posavinu. Cijela formulacija na uvažavanje kompaktnosti i komunikacija svodi se tako na običnu trampu Posavine za Kupres.

POTICANO I TOLERIRANO DEZERTERSTVO

Ono što je činjenica, a što sam i prije iznosio je to da, još prije nego što su srpske snage probile koridor, dijelovi 3A brigade, tj 3. brigade ZNG, napuštaju bojno polje, svojevolumno odlaze u Osijek i izjavljuju da žele jedino u 160. brigadu, koja je neformalno pod zapovjedništvom Branimira Glavaša. Njih su dva dana ranije 8. lipnja, došli na položaje kod Modriče na to nagovarati dva bivša pripadnika 3. brigade. Iako je bila riječ o jasnu slučaju dezerterstva, zapovjednik OZ Osijek general Josip Lucić aktom od 10. lipnja 1992. dopušta tim pripadnicima 3A brigade nezakonit i inače posve nedopustiv prelazak u 160. brigadu. Potom naravno i cijelo topništvo 3A brigade odlazi u Osijek i – da zaista sve bude suludo – taj prelazak se medijski prati. Ukratko, slavi se dezerterstvo!

ODSJEČENI OD STRANE SVOJIH

Pošto su srpske snage probile koridor, ali i pošto je njihovo napredovanje zaustavljeno, te potkraj rujna stvorena osnovica za Oslobođanje Posavine i ofenzivu prema Doboju, koju GSHV-a također planira svjestan stratejske važnosti Bosanske Posavine, dijelovi nekih prikupljenih brigada – 2, 105, 111, 127, i 136 – ne prelaze Savu ili to čine, ali se koji dan kasnije, ne uključivši se u obranu, izvlače u Slavonski Brod.

Slijede dodatni nerazrešivi zapetljaji. Čim je uvedena na crtu bojišnice, 108. (slavonskobrodska) brigada, najjača, najopremljenija i odmorna, izvlači se noću 5./6. listopada pod vrlo sumljivim okolnostima, bez znanja Zapovjedništva Slavanskog bojišta i Operativne grupe istočna Posavina, s položaja preko Save u Slavonski Brod. Za sobom je na najosjetljivijem dijelu bojišnice, ostavila otvoren put četnicima prema Bosanskom Brodu. U takvoj situaciji položaje napuštaju 101. i 103. brigada HVO-a. Tijekom cijelog dana Zapovjedništvo Slavanskog bojišta intervenira i naređuje da se dijelovi tih triju brigada vrte u Bosanski Brod, zapovjedništvo 108. brigade nekoliko puta to obećava, ali ne izvršava. Cijelo to vrijeme grad je potpuno prazan i četnici u njega ulaze tek uvečer, vrlo slabim snagama.

Zapovjedništvu Slavanskog bojišta tada ne preostaje drugo nego po svaku cijenu sačuvati most između dva Broda i plići mostobran na bosanskoj obali Save, kako bi se otuda, čim se razjasni situacija i uvede red, krenulo u oslobođanje Bosanske Posavine. Četnici i JNA, naime, još dva dana nisu u Bosanski Brod uvodili jače snage.

Međutim, most je srušen protivno svakoj vojnoj logici i vrlo strogim zapovijedima da se čuva. Taj posao izvršili su načelnici inženjerije 157. i 108. brigade HV-a Štoković i Tomakić uz znanje i pomoć Specijalne policije Slavonski Brod, a da se ni danas ne zna po čijoj zapovijedi.

Ne zna se ni po čijoj su se zapovijedi dijelovi ili cijele brigade bez ikakva razloga, čak i izvan borbenih djelovanja, iznenadno izvlačili u Slavonski Brod i dalje u unutrašnjost Hrvatske. Ne zna se ni zašto određeni dijelovi drugih brigada nisu uopće prešli preko Save u Bosansku Posavinu ili su se, ako su prešli, odmah vraćali. Sve je bilo potpuno ludu: 111. brigada HV-a i bojna Koraće (veliko hrvatsko selo ispred Bosanskog Broda) ostale su nakon rušenja mosta odsječene istočnije od grada u vrlo teškoj situaciji, te nije bilo drugog izlaza nego skelama ih prebaciti na hrvatsku stranu. To je izvedeno organizirano i bez većih problema iako pod jakom minobacačkom i topničkom vatrom koju je neprijatelj bio unaprijed pripremio.

PITANJA OTVORENA I DANAS

Sami branitelji nisu donosili takve odluke o izvlačenju; nisu oni bili ti koji su dolazili na položaje i vikali: «Bjež'te odavde, zgazit će vas tenkovima!»

Na nekom zapovjedničkom mjestu u brdu iznad Slavanskog Broda bio je odavna general Ivan Čermak, čija funkcija ni zadaća nisu bile poznate. Slavonskobrodsko političko vodstvo, s gradonačelnikom Jozom Materom na čelu, ponaša se u tim trenucima krajnje kontroverzno: izravno se miješa u zapovjedanje OG Posavina, a posebno velik utjecaj ima na 108 brigadu. Višim zapovjedništvima podnose se lažna izvješća ili ih se uopće ne izvješćuje o stvarnoj situaciji na bojišnici, pri čemu je bitno imati na umu da su službe SIS i PD bile izdvojene iz sustava zapovjedanja i nisu služile vojsci

nego političari. Mnogi tadašnji vojni uglednici, generali, pa čak i oni koji su tada izravno zapovijedali posavskim bojištem smatraju i zaključuju da je izvlačenje iz Bosanskog Broda čin otvorene diverzije i izdaje, za što se moraju pronaći krivci.

Nakon svega iznesenoga, ne preostaje mi drugo nego zaključiti i složiti se s ljudima koji su o svemu ovome još i više upoznati, a koji bez i malo straha i sumnje uporno tvrde da Posavina iako uz silnu topničku i pješачku paljbu ipak pada šapatom i motorolom!

No ako je već moralo tako biti, sve je moglo proći uz puno manje žrtava! Reče narodni pjesnik Ante Bubalo u jednoj od svojih tužaljki za Posavinu «Trebalo je reći svome puku 'ko šta ima na vrijeme nek vuku, da se spasi što se spasiti može, korisno bi bilo dragi Bože. Nije lažno trebalo govoriti kao da će sa njima poloviti...»

KOMŠIJSKI PRELUDIJI

Ono što je nakon pada uslijedilo poznato nam je svima. Uosatalom scenarij je uobičajan svugdje isti i svojstven našim «komšijama» Srbima koji u napuštenoj Posavini provode svoj krvnički pir i politiku «žice i noža» nad svim živim čega su se mogli dočepati, a ono materijalno što im pada pod šake kupe u predhodno oteta ili prisvojena prijevozna i transportna sredstva i voze put Srbije, ali i put svojih novostečenih posavskih imanja. Mnogi od njih sada po prvi put iz gumarica i konjske zaprege sjedoše u nove još ne razrađene traktore i kombajne, a većina ih «borovo opanke», obuću koju su do tada jedinu poznavali mijenja za nove «komšijine» kožne cipele.

DAYTONSKI SPORAZUM.

TKO NAS JE PRODAO? «ZNA SE!»

Dođe i 1995. godina i počese pregovori u Daytonu, što su donijeli svima je jasno. Je li moglo bolje, meni se čini da jeste, ako ne bolje onda barem drugačije. Na ovo će neki reći. «Lako je biti general poslije bitke.» No moj odgovor na to pitanje i konstataciju je potvrđan. Da lako je, jer ne postoji bitka, ali je u isto vrijeme i časno, tj. mnogo časnije nego biti general u bitci u koju uopće ne želiš ući, u bitci u kojoj si i prije početka pronašao alternativu. Pogotovu ako se ta alternativa zove, DRVAR I GRAHOVO.

Zato o Daytonu i onom što njegovi potpisnici s hrvatske strane donesoše Posavini neću govoriti ja, ovi članci iz tadašnjeg vremena mogu puno više reći! posavina108.blog.hr

Zastupnici Zastupničkog doma HR Herceg-Bosne iz Posavine:

OTVORENO PISMO FRANJI TUĐMANU, PREDSDJEDNIKU REPUBLIKE HRVATSKE

«Uzaludna je sva krv koja se proli za ove prostore, zaludu izginu preko tri tisuće najhrabrijih hrvatskih sokolova koji vjerovali su da život daju zbog Posavine, svojih potomaka i hrvatskog naroda. No, sada saznajemo okrutnu stvarnost...»

Mi zastupnici Zastupničkog doma Hrvatske Republike Herceg-Bosne iz Posavine, obraćamo Vam se ovim otvorenim pismom, a u svezi najnovijih informacija iz Daytona po kojima zaključujemo da više nema hrvatske Bosanske Posavine u sastavu Federacije Bosne i Hercegovine.

Gospodine predsjedniče, podsjećamo Vas da smo imali veliko povjerenje u Vas i stranku koju vodite, a u to ste se mogli uvjeriti i sada na ovim izborima gdje su Hrvati ovog područja Vama i HDZ-u dali 98% glasova i bezrezervnu podršku vođenju i kreiranju hrvatske politike vjerujući da ona neće biti na štetu Hrvata. No, sada smo ogorčeni, osjećamo se izdanim i prevarenim, dijeleći sudbinu stope deset tisuća žrtvovanih Hrvata Bosanske Posavine i oko sedamdeset tisuća Hrvata Tuzlanskog bazena, koji bez Posavine nemaju mogućnost opstanka.

Uzaludna je sva krv koja se proli za ove prostore, zaludu izginu preko tri tisuće najhrabrijih hrvatskih sokolova koji vjerovali su da život daju zbog Posavine, svojih potomaka i uopće hrvatskog naroda, no sada nažalost saznajemo okrutnu stvarnost, a ta je, da više nema prostora koji su bili vijekovima hrvatski – nema više naše lijepe Bosanske Posavine, koja se kroz stoljeća odupirala raznim osvajačima i nerazumnim politikama da bi sada samo jednim potpisom vječno nestala.

Gospodine predsjedniče, uzevši u obzir gore navedeno zaključujemo da smo prevareni, a Vi da ste uzeli na sebe svu odgovornost za hrvatski narod ovoga područja onog trenutka kada odlučite stviti potpis na trajni progon posavskih Hrvata.

Ovakva rješenja čvrsto smo uvjereni mi dole potpisani i svi oni koje predstavljamo, nisu u interesu ukupne hrvatske politike što je i razlogom ovoga prosvjeda.

(U potpisu: Mato Madžarević – Bos. Šamac, Ivo Živković – Orašje, Mijo Anić – Ravne Brčko, Ivan Brzić – Bos. Brod, Vitomir Čošković – Bos. Šamac, Ivan Čuljak – Derventa, Pavo Kobaš – Orašje, Stjepan Mikić – Odžak, Tado Oršolić – Orašje, Anto Šimić – Odžak i Anto Šubarić – Modriča).
Na temelju stavka 1. članka 68. Poslovnika Zastupničkog doma Hrvatske republike Herceg-Bosne («Narodni list HR Herceg-Bosne, na XX. Zasjedanju, održanom dana 17. studenoga 1995. godine u Mostaru, usvojio je sljedeću

DEKLARACIJU

Iznenadena najnovijim saznanjima o tijeku pregovora u Daytonu, gdje se nude prijedlozi, koji su po našem mišljenju na štetu Hrvata Bosanske Posavine i drugih hrvatskih krajeva, tj. Hrvata iz BiH u cijelosti, TRAŽIMO od hrvatskog izaslanstva da ne pristaje na rješenja koja bi bila ispod razine Plana Kontaktne skupine i Washingtonskih sporazuma.

Hrvati BiH su konstitutivan narod u BiH, pa stoga nikakva ustavna rješenja koja bi išla na štetu konstitutivnosti i suverenosti Hrvata u BiH i koja bi bila donijeta bez ravnopravnog sudjelovanja legitimnih i legalnih predstavnika i institucija hrvatskog naroda neće doprinijeti razrješenju političke krize u BiH, niti na širim prostorima

O Daytonskoj prevari vrlo dobro govori i dr. Ante Kovačević, koji na prosvjednom skupu za Posavinu u Zagrebu reče «Sve maske su pale u Daytonu. Ostali smo bez naših grobova i domova. Ostali smo bez mira, i zato imamao pravo ne dati mira onima koji su nas izdali i prodali. Mi ne želimo živjeti u vukojebini Gavrila Principa; želimo živjeti u Posavini, najrodnijoj i najhrvatskijoj! Ovo što se danas događa s posavskim Hrvatima, to je nastavak Bleiburga. Znam da posavljaci vole dr. Tuđmana, ali ovo mu neće oprostiti. Dali su mu 98% glasova, a on njima samo 2% Posavine?!»

Preuzvišeni kardinal Vinko Puljić u Panorami od 22. studenoga 1995. reče: «Ja cijenim što se zaustavilo krvoproliće. To možda u budućnosti daje šansu nekom pravednijem miru. Ali ne čini samo oružje nepravde prema ljudima. Nekad i politika pridonosi ljudskom stradanju i tragediji.»

General Martin Špegelj za Posavski Glasnik od 14. prosinca 1995. reče: «Daytonski sporazum odbacujemo s gnušanjem i ističemo: slobodna, cjelovita, suverena Hrvatska i BiH. Kome je trebao ovakav sporazum kad je Karadžić već bio ne na koljenima nego na tlu, kad je pobjeda bila nadohvat ruke.»

O razočarenju brojnih samosvjesnih Posavljaka i njihovom reagiranju na Daytonski sporazum najbolje je preneseno na stranicama Posavskog Glasnika, ali i tijekom brojnih prosvjeda u Zagrebu i širom svijeta. Parole koje su Posavljaci nosili tijekom tih prosvjeda najbolje ocrtaju njihovo razočarenje i očaj Daytonskom izdajom i prodajom od strane onih kojima su najviše vjerovali. Neke od tih parola glasile su:

- ZAŠTO STE NAM LAGALI
- MI VAMA 98% GLASOVA, VI NAMA 0.2% POSAVINE. SRAM VAS BILO!
- HOĆEMO KUĆI
- OVO JE IZDAJA
- OVO NIJE MIR
- NEMA TRGOVANJA SA SRBIJOM!
- TKO NAS JE PRODAO? «ZNA SE»
- NIŠKO NE SMIJE PRECRTATI 160.000 HRVATA
- ČIČAK GDJE JE SADA HHO?
- NISMO GINULI ZA MILOŠEVIĆA
- NEĆEMO SE POMIRITI S IZDAJOM
- NEĆEMO U DRVAR
- KARAĐORĐEVO PO DRUGI PUTA
- TATA SVIH HRVATA, NIJE PLEHAN U DRVARU

U kakvoj bezizlaznoj situaciji su se posavski Hrvati našli potpisivanjem mira u Daytonu i u kakvu nevjericu i očaj su zapali možda ponajbolje pokazuje sljedeći tekst:

Iz propovijedi fra Ante Kukavice izrečene na blagdan Prikazanja Marijina u hramu, 21. studenoga 1995.

KONSTERNIRANI SMO MIROM U DAYTONU!

Draga braćo! Dvadeset sam godina svećenik i nikada nisam čitao svoju propovijed. A večeras mislim da ne mogu govoriti!

Dugotrajno očekujemo mir u našoj napaćenoj Domovini! Miru smo se nadali, ali mira nema! Mir je plod pravednosti! To nas uči Božja objava, Crkva i Papa.

Danas je potpisan sramotni sporazum o miru u Bosni i Hercegovini! Očekivali smo potpisivanje mira i u Hrvatskoj, ali hvala Bogu da nije potpisan! Večeras smo, vjerujem, svi konsternirani vijestima iz SAD-a. Duboko smo pogođeni! A kako ne bi bili pogođeni, kad je naša plodonosna ravnica Bosanska Posavina predana okupatoru. Lijepa Posavina, obitelji s brojnom djecom, s brojnim duhovnim zvanjima, svećenicima, redovnicima, redovnicama, sjemeništarcima i kandidatcima; s brojnim i

lijepim crkvama i samostanima. Sve je prodano u bescijenje našim najljućim neprijateljima, koji su nas htjeli zbrisati s lica zemlje. Sve je to uzeo «Koridor smrti»!
Nema više hrvatskog ponositog Plehana kod Dervente. Preljepi franjevački samostan i crkva srušeni su sa zemljom. Nema više njegovih fratara, ni biblioteke, ni pinakoteke, nema tamo više pjesme hrvatske!
Nema više tamo hrvatskog naroda, koji je tamo naseljen u vrijeme kandijskog rata iz ponosite Imotske krajine!
Nema više Modrana, Cera, ni Johovca! Nema Broda, Koliba ni Svilaja! Nema više Šamca, nema više Hrvatske Tišine, nema junačkog Pruda ni Modriče! Nema više Ulica! Nestale su Gorice, Garevac, Odžak i Kladare! Jednom riječju: Nestalo je hrvatske Bosanske Posavine!
150.000 hrvatskih žitelja ostade bez doma i krova nad glavom! I to su potpisali oni kojima smo povjerali najveću odgovornost i najveću čast! Nemojte mi braćo zamjeriti što večeras ne mogu propovijedati, jer me je stislo u grlu i ne mogu govoriti, mozak mi je stao i misliti ne mogu!
A kako bih i mogao, kad toliki plaču i nemaju večeras riječi, jer nemaju doma, jer nemaju ni kruha ni ruha; kad obitelji cvile za sinovima i očevima, a mladići za oskvrnjenim djevojkama?
Kad bih mogao, večeras bi ovdje bio u crnom ruhu i izašao na ulicu i urlao protiv nasilja, protiv izdaje, protiv nepravde svjetskih moćnika!
No usprkos svemo ovome, uprimo svoj pogled u Boga! Vapijmo Onoj koju danas imamo pred očima i koju slavimo! Bog nas neće ostaviti! Bilo je u našoj povijesti možda i težih momenata, ali u Boga smo se uzdali i postidjeli se nismo. Bog nas nije ni napustio ni zaboravio! Amen!

ZAKLJUČAK

Riječima ovoga svećenika i ja bih završio, ali bih još s današnje vremenske distance dodao da se posavski čovjek izgleda ne uči čak ni na svome primjeru, pa i dan danas, onima koji mu prvi puta ratnom prodajom oduzeše ognjište, a onda drugi puta potpisom na papiru prodadoše 98% djedovine, daje svoje povjerenje i svoj glas!
Možda dođe trenutak kada će Posavljaci shvatiti mnoge stvari, ali do tada ovaj članak će vjerojatno biti smatran veleizdajničkim, i neprijateljskim, no da on jest čak i takav, ipak se mnogi trebaju zapitati o čemu se tu radi, jer poznata je ona stara: «Gdje ima dima ima i vatre».

izvor:

posavina108.blog.hr

19.03.2007. godine